

Het naamwoord (nomen)

De naamvallen (casus)

Hoe zit het nu met de zelfstandige naamwoorden? Je gelooft het niet maar ook die kun je in 5 groepen indelen. Wij beperken ons eerst tot 3 groepen.

In het Latijn kun je zinsdelen herkennen aan uitgangen. Het onderwerp eindigt op bepaalde letters en ook het lijdend voorwerp heeft eigen eindletters. In het Nederlands zijn die uitgangen zo goed als verdwenen. Wij kennen alleen nog maar enkelvoud en meervoud: man, mannen.

Er zijn echter nog wel resten van dat oude taalsysteem van uitgangen. Met name in de bijbel en liederen van het geloof: “Prijs den Heere.” Er zijn ook overblijfselen in namen: 's-Hertogenbosch, 's-Gravenhage. Ook in verouderde uitdrukkingen komen we nog naamvallen tegen: “den gansen dag”.

Zulke uitgangen, die aangeven wat een naamwoord (zelfstandig naamwoord) in een zin doet, heten naamvallen, of in het Latijn **casus**. Zo bestaat er in het Latijn een naamval voor het onderwerp. Deze heet de **nominativus**, afgekort **nom.** Voor het lijdend voorwerp bestaat de **accusativus**, afgekort **acc.**

Opdracht 20

1. Verzamel nu uit de woordenlijst onder tekst 1 alle zelfstandige naamwoorden en deel die in drie groepen in op grond van de eindletters.
2. Schrijf de betekenis achter die woorden.
3. Spreek ze uit.
4. Geef van iedere groep het kenmerk dat ze onderscheidt van de andere.

Je ziet dat de door jou gevonden zelfstandige **naamwoorden/substantiva** in drie groepen/declinaties ingedeeld kunnen worden:

1. woorden op –a: 1^e declinatie
2. woorden op –us: 2^e declinatie
3. woorden op –s/--: 3^e declinatie

Zoals al eerder gezegd, staat ieder woord dat als onderwerp gebruikt wordt, in de onderwerpsvorm/**nominativus**: iedere groep heeft daarvoor eigen uitgangen die je moet leren. Dat geldt ook voor het lijdend voorwerp; dan gebruik je een lijdendvoorwerpsvorm/**accusativus**.

Die uitgangen zijn voor iedere groep als volgt:

casus	1 ^e decl.	2 ^e decl.	3 ^e decl
nom. sg.	-a	-us	-/s
acc.	-am	-um	-em
nom. pl.	-ae	-i	-es
acc.	-as	-os	-es

NB:

1. In de woordenlijst staat altijd de nominativus gegeven.
2. Van woorden van de derde declinatie moet je altijd naast de nom. een andere naamval leren. Dan kun je namelijk de stam afleiden. Als je bijvoorbeeld de acc. erbij leert, hoef je alleen de acc. uitgang **-em** eraf te halen en dan houd je de stam over. Bijvoorbeeld: pater, patrem. Stam: patr-
3. Het woord exercitus (leger) behoort tot de 4^e decl. en castra (leger) is een bijzonder woord en wordt later behandeld.

Opdracht 21

Noem de naamval en het getal (ev/sg, mv/pl) van de volgende woorden.

1. Graecos	10.dei
2. Troianum	11.milites
3. pontos	12.Graecus
4. oram	13.orae
5. filii	14.pontus
6. patres	15.deos
7. noctem	16.oras
8. patrias	17.ponti
9. navem	18.patriam

Opdracht 22

Zet de volgende woorden om in het Latijn.

1. Trojanen acc.	5. vaderlanden acc.
2. god acc.	6. zoon acc.
3. Grieken nom.	7. kusten nom.
4. schepen	8. nacht nom.

Opdracht 23

Nu we de persoonsvormen en naamvallen hebben gehad, kunnen we echte zinnen maken en vertalen. Vertaal de volgende zinnen. Kijk goed naar de persoonsvormen en de naamvallen.

1. Deus fugit.
2. Dei fugiunt.
3. Fugit deus.
4. Fugiunt dei.
5. Delet Troiam.
6. Troiam delet
7. Miles relinquit Troiam. (miles, militem = soldaat)
8. Milites relinquunt Troiam.
9. Milites Troiam relinquunt.
10. Troiam milites relinquunt.
11. Troiam relinquunt.
12. Iubeo exire.
13. Iubeo filium exire.
14. Iubeo filios exire.
15. Filios iubeo exire.
16. Filios iubemus exire.
17. Iubetis patrem exire.
18. filium exire iubent.
19. Patrem exire iubemus
20. Dei patrem iubent patriam relinquere.
21. Dei patrem patriam relinquere iubent.
22. Colligis naves.
23. Colligunt naves.
24. Naves colligimus.
25. Neco Graecum.
26. Graecum neco.
27. Graecos neco.
28. Capimus navem
29. Nox impellit militem.
30. Nox milites impellit.
31. Ad pontum advenimus. (ad + acc. = bij/naar)
32. Patriam petimus.
33. Navem facio.
34. Naves facitis.

Opdracht 24

Vul in de volgende zinnen de juiste vorm in en vertaal de zinnen.

1. .... venit. (miles)
2. .... veniunt. (pater)

3. ....per pontum venit (exercitus)
4. ....exercitum colligit (pater)
5. ....ad patriam fugere iubent (deus).
6. ....relinquimus (Troia)
7. ....navem impellunt. (filius)